

N:o 78.

Af herr **E. Åkerlund**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till förändrad beskattningslagstiftning i syfte af vidsträcktare direkt progressiv beskattning m. m.

Att de sociala stormar, hvilka allt starkare bryta sig emot de gamla kultursamhällsbyggnaderna, måste komma att förorsaka ytterst häftiga omstörtningar, derest de *sunda* och *berättigade* kraf på reformer, hvilka från folkens flertal allt kraftigare framställas, icke blifva tillgodosedda *i tid*, torde med allt fog kunna sägas vara en fullt berättigad och lyckligtvis allt mera gängse åsigt.

Då för visso hvarje lands naturliga-tillgångar städse måste blifva synnerligen bestämmande för dess utveckling, vågade jag vid några föregående riksdagar framlägga ett förslag om anhållan hos Kongl. Maj:t, det utredning måtte företagas, huru vida icke möjlighet förefunnnes att bereda ett allt större antal af vårt folk tillfälle att förvärfva egna jordbruk, samt vann slutligen Riksdagens bifall härtill; och lyckas man i det afseendet åstadkomma något verkligen ändamålsenligt, vågar jag tro, det ett viktigt steg tagits i och för främjandet af ett sundt och naturligt framåtskridande inom vårt land med dess stora jordbruksresurser. Men icke allenast här utan snart sagdt inom alla kulturstater fordra folkens majoriteter vida flera, i mångt och mycket fullt berättigade reformer, bland hvilka jag såsom de viktigaste vågar räkna

dem, hvilka krävas på affärslivets område till förekommande af ocker och svindleri, samt främst inom skatteväsendet.

Då man känner, huru de stora bankirerna allt mera ställa folkens väl eller ve helt i beroende af sina intressen, huru »ringar» allt oftare bildas, endast åsyftande att på de mest oförsynta sätt uppskörta hela folk på det nödvändigaste; huru genom de vildaste spekulationer småfolkets oftast surt förvärfvade sparpennningar gå i öfverflödets fickor; huru bolagsvingleri, obligations- och aktiejobberi samt ett allt flitigare användande af den lagliga rätten att taga oförsynt höga låneräntor och kanske ännu högre s. k. provisioner utgöra lefvebröd för en ständigt ökad skara, hvars gemensamma mål är att genom minsta möjliga arbete förskaffa sig icke mödornas lön, utan oändligt mycket mera: då må man icke förvåna sig, hvarthän det synes föra, detta ett af vår tids måhända största lyten: lagarnes stiftande sådana, att de öfverlägsna förmågorna tillåtas begagna de rikedomar, naturen utrustat dem med för att, ofta utan hejd och mången gång genom den största hänsynslöshet samt till och med utan att ens åstadkomma något nyttigt arbete, slå under sig all den makt öfver de svagare, som penningen förlänar sina innehafvare, utan att i gengäld därför nödgas erlægga en enda procent mera i bidrag till fyllandet af statens eller kommunens behof än de, hvilkas inkomster, trots träget arbete, endast tillåta en bekymmert, på brist och umbäranden rik tillvaro.

Att de ärfda förmögenheternas innehafvare och bördsaristokratien allt mera förlorat sitt inflytande vore visserligen icke att beklaga, derest ej det jemnare välstånd och den allmänna frihet, som ju deraf skulle blifva en följd och som synnerligen under detta århundrades förra hälft lofvades folken under dessas »frihetsrus» allt mer utan några protester tagits om händer af en jembeförelsevis liten flock sluga och nyktra stormän på affärslivets område, hvarigenom i så synnerligen mångt och mycket bördsaristokratiens kanske mången gång nog hårda valde endast blifvit utbytt emot penningearistokratiens vida mera sugande, om ock halare och, såsom det utan vidare reflexioner öfver förhållandet kan tyckas, ofta på liberala, ja, demokratiska grunder hvilande öfvermakt, hvarför ock folken inom de civiliserade länderna, hvilka nog säkert lära hoppats, att de lagar, som frihetsregimen komme att stifta, skulle blifva till skydd för de svagare emot icke allenast de starkares råa *öfvervåld*, utan ock mot deras *förslagenhet* och allt sig underläggande *geschäft*, under de senare årtiondena i allt mera oroväckande grad börjat reflektera öfver, hvart den mångomskrifna friheten och jemlikheten tagit vägen, då ju äfven — ja, kanske främst — i en del stater, der allmän eller

nära nog allmän rösträtt finnes, egendomen och det med dennas besittning följande inflytandet allt mera öfvergår till ett fåtal samt, såsom t. ex. i Förenta staterna och Frankrike, korruptionen vinner allt större terräng.

Och för visso må man icke förundra sig deröfver att, då de, hvilka egentligen endast mångla med pengar och öfverlåta åt andra att arbeta i hop dryga räntor för deras räkning, äro de, hvilka främst besitta makten, äran och härligheten på jorden, utan att för dessa fördelar nödgas bidra mera till folkens gemensamma utgifter än samhällenas närande medlemmar, hatet mot det tänkta eller verkliga kapitalet ständigt tilltager, och att socialismen m. fl. dylika läror allt mera vinner insteg och blifvit den frihet, som hägrar för dem, hvilka icke vilja eller kunna reflektera deröfvar, att realiserandet af dessa läror, sådana de nu predikas, är en omöjlighet i denna skröplighetens verld, eller att försök dermed endast komme att föranleda värre tyranni och förtryck, än menskligheten tillföre varit utsatt för.

Jag hör visserligen till dem, hvilka anse, att *skyddstullar* för vår industri mången gång äro behöfliga, änskönt de kunna finnas obehagliga för några importörer och för de stormerkantila intressena, ja, att dylikt skydd understundom äfven kan påfordras för det inhemska jordbruksarbetet; dock såge jag för min del gerna, att för *nödvändighetsvaror*, hvilka icke till lika lågt pris som de utländska finnas tillgängliga af inhemska produktion, *inflytande tullmedel uteslutande användes till de fattigare klassernas förmån* genom främjandet af ålderdoms- och olycksfallsförsäkring, anskaffandet af egna hem, bildandet af fonder, uti hvilka mindre jordbrukares och öfrige kroppsarbetares lånebehof på billigare vilkor kunde tillgodoses m. m., endast statsverket på annat sätt tillföres nödiga inkomster. Betraktar jag åter saken *uteslutande ur skattesynpunkt*, så vågar jag tro, att alla tullar å nödiga förbrukningsartiklar, delvis äfven å mindre viktiga sådana, äfvensom en god del öfriga indirekta utlagor alldeles icke medföra en rättvis beskattning, emedan derigenom de välmående klasserna alls icke ega någon som-helst *skyldighet* att i rikligare mån än de mindre bemedlade tillgodose statens inkomstkraft eller våra producenters behof att afsätta sina tillverkningar. Visserligen torde vara ostridigt, att de förmögna hvar för sig i de flesta fall förbruka större kvantiteter förtulladt gods än de mindre bemedlade, men torde böra ihågkommas, att de, hvilka mot kontant betalning förmå inköpa större partier, ofta erhålla ett pris, som med tullens hela belopp, ja, mången gång mera, understiger det som måste erläggas af dem, hvilka kanske på kredit och endast i kvantiteter för dagsbehovet se

sig i stånd att anskaffa de nödiga lifsmedlen, sedan först en ständigt ökad hop af mellanhänder dragit vinst och fördyrat dem vida mer, än hvad tullen gör.

Att de små jordbruken, hvilka endast genom träget arbete kunna bereda utkomst för sina egare, ändock de äro hårdt skuldsatta, beskattas till fulla taxeringsvärdet, att de enkla egna hem, våra talrika backstugusittare lyckats förskaffa sig och hvilka utgöra deras måhända största glädje samt de fastaste band, hvarmed de äro bundna vid fosterlandet, de små farkoster, med hvilka våra skärgårdars befolkning under stormar och lifsfaror måste förtjena sitt dagliga bröd m. m., skola, så vidt möjligt, enligt gällande författning beskattas till fulla värdet eller inkomsten, förefaller nog mången gång hårdt, men vore dock icke så motbjudande, derest ej ostridigt vore, att de stora inkomsttagarne, synnerligen storkapitalens män, af alla skattskyldige bringa de *minsta offren* åt det allmänna, hvarför ock rättvisa och billighet synas mig kräfva, att hvarje medborgare i ett land åläggas betala såsom skatt större eller mindre procent af samtliga sina inkomster, i mån af dessas högre eller lägre belopp och lättare eller svårare förvärfvande; och svårigen lär kunna bestridas orättvisan deruti att, såsom nu tillgår, de, hvilkas inkomster kanske tusendefalt öfverstiga värdet af det genom dem producerade arbetet och hvilka i så oändligt mycket mer än de ringa behöfva statens skydd och bistånd för att fortfarande kunna förkofra sig och i ro njuta af sin välmåga, icke i någon högre grad än dessa skola bidraga till statens och respektive kommuners utgifter.

Mången, som måhända gillar mina här uttalade grundsatser om skyldighet för den rikare att med högre procent af sin inkomst bidraga till statens och kommunens utgifter än den mindre bemedlade, torde dock tveka att lemna sitt understöd till dessa grundsatsers förverkligande af fruktan för de praktiska svårigheter, som härvid skulle möta. Särskildt väntar jag mig i detta hänseende tvenne invändningar: att det skulle blifva ytterst svårt att till den tid, då bevillningen af den upptaxerade inkomsten skulle uträknas, kunna få kännedom om en persons hela sammanräknade inkomst, hvilken naturligen borde ligga till grund för bestämmandet af den procent, med hvilken bevillningen skulle utgå; samt att den progressiva beskattningen skulle leda till allmännare försök att dölja de verkliga inkomsterna. Villigt erkännande, att dessa båda och måhända äfven andra praktiska svårigheter skulle möta, vågar jag dock hålla före, att de af en klokt afvägd lagstiftning skulle kunna reduceras derhän, att missbruken och öfverträdelserna af lagen ej blefve flera eller större än för närvarande. Hvad särskildt de förutsatta invänd-

ningarna angår, torde den först anmärkta svårigheten i allmänhet kunna öfvervinnas genom ett stadgande om skyldighet för en hvar, som inom flera kommuner eger fastighet, drifver rörelse eller eljest har inkomst, att inom samtliga dessa uppgifva all den egendom och inkomst, hvarför bevillning skall af honom inom riket erläggas, samt genom ömsesidiga meddelanden mellan taxeringsmyndigheterna för dessa kommuner. Beträffande åter den senare invändningen, torde ej kunna förnekas, att frestelsen för de förmögne att undandölja någon del af sin inkomst skulle blifva större än för närvarande, att därför verksamma korrektiv häremot kunde blifva af nöden; och sådana korrektiv lära kunna finnas i stadganden om skyldighet för en hvar skattskyldig att derom opåmind till vederbörande taxeringsmyndigheter inom viss tid sanningsenligt uppgifva beloppen af samtliga sina inkomster; om höga viten för uraktlåtenhet härutinnan samt vid försök att undansnilla skattebidrag, äfvensom om rätt för såväl stat som kommun att retroaktivt utkräfva den skatt, som belöpt sig på undandold inkomst. Visserligen torde man våga påstå, det bedrägerier emot staten och respektive kommuner genom origtiga uppgifter till taxeringsmyndigheterna samt undandöljandet af beskattningsbar förmögenhet och inkomst hos oss allt för ofta betraktas såsom en ingalunda klandervärd åtgärd, och att därför införandet af skyldighet till sjelfdeklaration kunde finnas motbjudande för många, men mig förefaller just dessa förhållanden ådagalägga nödvändigheten för införandet af sådana bestämmelser uti vår skatte-lagstiftning.

Af de reservationer, hvilka flertalet ledamöter från Första Kammaren inom bevillningsutskottet anmält, då detta utskott uttalat sig för rättvisare beskattningsgrunder än de nu gällande, finner jag väl, att förslag om införande af progressiv beskattning från många håll skall betraktas såsom en yttring af svår radikalism eller något måhända ännu värre, men vågar likväl hålla före, att *främst de konservativa intressenas målsmän, hvilka ju tagit till sin hufvuduppgift att söka skydda den bestående samhällsordningen mot våldsamma omstörtningar, böra söka taga initiativen till sådana förändringar af befintliga institutioner, hvilka påkallas af billighet och rättvisa*, och att, om icke så blir fallet, nödiga reformer ändock nog skola genomföras, ehuru på ett sätt, som i ingen mån lära kunna nämnas samhällsbevarande.

Då nu ock efter senaste urtima Riksdags beslut synnerligen stora nya skattetillgångar inom kort blifva erforderliga för de bestämda utgifternas tillgodoseende, och nya eller höjda konsumtionsskatter hvarken lära finnas lämpliga eller egnade att tillföra nämnvärda inkomster, vågar

jag hålla före, att såväl gjorda förespeglningar som ock hänsyn för landets väl nära nog förpligta Riksdagen att fortast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för skattebördornas rättvisa fördelning; och då jag är öfvertygad, såväl att de grundsatser, som jag härmed velat söka göra gällande, äro grundade på rättvisa och billighet, som ock att de svårigheter, de kunna möta vid sitt förverkligande, ej äro oöfvervinneliga, samt icke heller för min del vill i någon mån gifva dem rätt, hvilka insinuerat, att samhällets lyckligare lottade nog ville hafva ett stärkt försvar och skattejordens egare afskrifning af sina skatter, men att, sedan detta skett, de icke skulle finnas villiga tillgodose öfriga samhällsklassers berättigade intressen, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar uti vårt beskattningssystem, att direkt skatt måtte komma att utgå i vida högre mån än nu, dels progressivt stigande med inkomstbeloppen, dels utgående med högre procent af de stora kapitalen och den *enskilda penningrörelsen* och dylikt, än af inkomst af det produktiva arbetet, äfvensom förslag till sådana ändringar i nu gällande beskattningssystem, som i följd deraf kunna finnas nödiga.

Stockholm den 24 januari 1894.

E. Åkerlund.